

DOMSTOLENS DOM
17. november 1993^{*}

I sag C-245/91,

angående en anmodning, som Arrondissementsrechtbank Arnhem (Nederlandene) i medfør af EØF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende straffesag mod

Ohra Schadeverzekering NV

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af traktatens artikel 3, litra f), artikel 5, stk. 2, og artikel 85, stk. 1,

har

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten, O. Due, afdelingsformændene G.F. Mancini, J.C. Moitinho de Almeida, M. Diez de Velasco og D.A.O. Edward samt dommerne C.N. Kakouris, R. Joliet, F.A. Schockweiler, G.C. Rodríguez Iglesias, F. Grévisse, M. Zuleeg, P.J.G. Kapteyn og J.L. Murray,

generaladvokat: G. Tesauro

justitssekretær: ekspeditionssekretær H.A. Rühl,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Ohra Schadeverzekering NV ved advokat Martijn Van Empel, Amsterdam, og advokat E. Ph. R. Sutorius, Arnhem

— den nederlandske regering ved secretaris-generaal B. R. Bot, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget

^{*} Processprog: nederlandsk.

- Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Berend Jan Drijber og Ben Smulders, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede,
- efter at skriftlige spørgsmål fra Domstolen er blevet besvaret af:
- Ohra Schadeverzekering NV ved advokat Martijn Van Empel
 - den belgiske regering ved directeur d'administration Robert Hoebaer, Ministeriet for Udenrigsaffægender, Udenrigshandel og Udviklingssamarbejde, som befuldmægtiget
 - den danske regering ved juridisk konsulent Jørgen Molde, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget
 - den tyske regering ved Ministerialrat Ernst Röder og Regierungsdirektor Claus-Dieter Quassowski, Forbundsøkonomiministeriet, som befuldmægtigede
 - den græske regering ved Vassileios Kondolainos og Maria Bosdeki, Statens Advokatkontor, som befuldmægtigede
 - den spanske regering ved Alberto Navarro González og Abogados del Estado Miguel Bravo-Ferrer Delgado og Gloria Calvo Díaz, Servicio Jurídico del Estado ante el Tribunal de Justicia de Comunidades Europeas, som befuldmægtigede
 - den franske regering ved sous-directeur du droit économique Edwige Belliard og conseiller Catherine de Salins, Udenrigsministeriet, som befuldmægtigede
 - Irland ved Chief State Solicitor Michael A. Buckley, som befuldmægtiget, bistået af John Cooke, SC, og Jennifer Payne, BL, som befuldmægtiget
 - den italienske regering ved professor Luigi Ferrari Bravo, chef for Udenrigsministeriets Servizio del contenzioso diplomatico, som befuldmægtiget, bistået af avvocato dello Stato Pier Giorgio Ferri

- den nederlandske regering ved juridisch adviseur A. Bos, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget

- den portugisiske regering ved director Luis Inez Fernandes, Serviço de Assuntos Jurídicos da Direcção-Geral das Comunidades Europeias, Udenrigsministeriet, og subdirector-geral João Alvaro Sousa Fialho Lopes, Direcção-Geral da Concorrência e Preços, Handelsministeriet, som befuldmægtigede

- Det Forenede Kongerige ved Lucinda Hudson, Treasury Solicitor's Department, som befuldmægtiget, og ved Barristers Stephen Richards og Nicholas Paines

- Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Berend Jan Drijber og Ben Smulders, som befuldmægtigede

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at Ohra Schadeverzekeringen, den tyske, den græske, den spanske og den franske regering, Irland, den italienske regering, den nederlandske regering ved assistent juridisch adviseur J.W. de Zwaan, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget, Det Forenede Kongerige og Kommissionen har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 27. april 1993,

efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 14. juli 1993,

afsagt følgende

Dom

- 1 Ved kendelse af 5. september 1991 indgået til Domstolen den 27. september 1991 har Arrondissementsrechtbank Arnhem (Nederlandene) i medfør af EØF-traktatens artikel 177 forelagt to præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af traktatens artikel 3, litra f), artikel 5, stk. 2, og artikel 85, stk. 1, for at kunne tage stilling til, om statslige retsfor skrifter, som bevirker, at konkurrencen mellem erhvervsdrivende begrænses, er forenelige med disse bestemmelser.

- 2 Spørgsmålene er blevet rejst i en sag, hvorunder Ohra Schadeverzekering NV (herefter benævnt »Ohra«) af Officier van Justitie in het arrondissement Arnhem er sat under tiltale for at have overtrådt de nederlandske bestemmelser om forbud mod, at forsikrings selskaber indrømmer godtgørelse af provision til de forsikrede.

- 3 Det fremgår af de sagsakter, der er fremsendt af den nationale ret, at Ohra er et forsikrings selskab, som driver virksomhed inden for skadesforsikring, sygeforsikring, pensionsforsikring og livsforsikring. Ohra er, hvad der normalt omtales som en »direct writer«, dvs. at selskabet udbyder sine produkter direkte til publikum uden brug af forsikringsformidlere. Før at hverve kunder havde Ohra reklameret med, at selskabet ville indrømme bestemte fordele til personer, som indgik en eller flere forsikringsaftaler med selskabet, eller til andre, til fordel for hvem en forsikringsaftale blev indgået. I det konkrete tilfælde havde Ohra forpligtet sig til ikke at opkræve policcomkostninger. Selskabet havde ligeledes tilbudt forsikringstagerne eller andre, til fordel for hvem en forsikringsaftale blev indgået, et gratis kreditkort eller et prisafslag på et kreditkort. Det er ubestridt, at disse fordele rent faktisk er blevet indrømmet i gentagne tilfælde.

- 4 I henhold til artikel 16, stk. 1, i Wet assurantiebemiddelingsbedrijf (den nederlandske lov om forsikringsformidling) af 7. februar 1991 (*Staatsblad* 1991, 78) er det

ikke tilladt forsikringselskaber, der driver virksomhed i Nederlandene, at indrømme godtgørelse af provision eller andre fordele, hvis værdi kan opgøres i penge. Artikel 16, stk. 1, indeholder følgende bestemmelse:

»Det er forbudt i forbindelse med en forsikring direkte eller indirekte at indrømme, afstå eller give tilsagn om provision, godtgørelse af provision eller nogen anden fordel, hvis værdi kan opgøres i penge, til andre end den formidler, til hvis forsikringsbestand forsikringen hører.«

5 Endvidere bestemmes det i Wet op de economische delicten (lov om overtrædelse af erhvervsreguleringslovgivningen mv.), at overtrædelse af forsikringsformidlingslovens artikel 16 straffes med hæfte i indtil seks måneder og en bøde på 10 000 HFL. Den, der overtræder bestemmelsen, kan endvidere pålægges andre sanktioner, f.eks. pålæg om at indstille virksomheden helt eller delvis.

6 For den nationale ret gjorde Ohra gældende, at disse bestemmelser var i strid med traktatens artikel 3, litra f), artikel 5 og artikel 85.

7 Arrondissementsrechtbank fandt, at sagens udfald afhang af en fortolkning af de nævnte traktatbestemmelser, og har forelagt Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal EØF-traktatens artikel 85 og 86 sammenholdt med traktatens artikel 3, litra f), og artikel 5, eller andre af traktatens bestemmelser fortolkes således, at de er til hinder for at anvende en national lovbestemmelse, som efter sin ordlyd indeholder et forbud mod

'i forbindelse med en forsikring direkte eller indirekte at indrømme, afstå eller give tilsagn om provision, godtgørelse af provision eller nogen anden fordel, hvis værdi kan opgøres i penge, til andre end den formidler, til hvis forsikringsbestand forsikringen hører'

såfremt denne nationale lovbestemmelse skal fortolkes således, at den indebærer et forbud mod konkurrence ved hjælp af økonomiske fordele, som eventuelt indrømmes forsikringstageren eller andre, til fordel for hvem forsikringsaftalen indgås?

- 2) Skal det første spørgsmål besvares anderledes, såfremt forbuddet i den nævnte forstand
 - a) udelukkende gælder for forsikringsformidlere (hvorved bemærkes, at den nævnte nationale lovbestemmelse udgør en del af en national lovregulering af forsikringsformidlingsvirksomhed)
 - b) også gælder for forsikringsselskaber, som samarbejder med eller sædvanligvis samarbejder med forsikringsformidlere
 - c) også gælder for forsikringsselskaber, som ikke samarbejder med forsikringsformidlere (såkaldte 'direct writers')?«
- 8) Hvad nærmere angår hovedsagens faktiske omstændigheder, retsforhandlingernes forløb samt de skriftlige indlæg, der er indgivet til Domstolen, henvises til retsmøderapporten. Disse omstændigheder omtales derfor kun i det følgende i det omfang, det er nødvendigt for forståelsen af Domstolens argumentation.
- 9) De to spørgsmål, Arrondissementsrechtbank Arnhem har forelagt, må forstås således, at det i det væsentlige ønskes oplyst, om traktatens artikel 3, litra f), artikel 5, stk. 2, og artikel 85 er til hinder for, at statslige retsfor skrifter forbyder forsikringsselskaber — uanset om de samarbejder med forsikringsformidlere — samt forsikringsformidlere at indrømme forsikringstagerne eller andre, til fordel for hvem en forsikringsaftale indgås, økonomiske fordele.

- 10 Indledningsvis bemærkes, at traktatens artikel 85 i sig selv udelukkende vedrører virksomheders adfærd og ikke omfatter love eller administrative bestemmelser, der er fastsat af medlemsstaterne. Det fremgår imidlertid af Domstolens faste praksis, at artikel 85 sammenholdt med traktatens artikel 5 pålægger medlemsstaterne ikke at træffe eller opretholde foranstaltninger, selv ikke i form af love eller administrative bestemmelser, som kan ophæve den tilsigtede virkning af de for virksomhederne gældende konkurrenceregler. Dette er ifølge samme praksis tilfældet, når en medlemsstat enten foreskriver eller fremmer indgåelse af aftaler i strid med artikel 85 eller forstærker sådanne aftalers virkninger eller fratager sine egne bestemmelser deres statslige karakter ved til private erhvervsdrivende at uddelegere ansvaret for at træffe beslutninger om økonomisk intervention (jf. dom af 21.9.1988, sag 267/86, Van Eycke, Sml. s. 4769, præmis 16).
- 11 Det må i denne forbindelse for det første fastslås, at de nederlandske bestemmelser om forsikringsformidlingsvirksomhed hverken foreskriver eller fremmer forsikringsformidlers indgåelse af en ulovlig aftale, da det forbud, der opstilles i bestemmelserne, er tilstrækkeligt i sig selv.
- 12 Det må dernæst konstateres, at bestemmelserne ikke har bevirket, at en konkurrencebegrænsende aftale er blevet forstærket. Det må i denne forbindelse lægges til grund, at der ikke er gået en aftale inden for de pågældende brancher forud for udstedelsen af bestemmelserne.
- 13 Det må endelig konstateres, at bestemmelserne i sig selv indeholder forbuddet mod at indrømme økonomiske fordele til forsikringstagerne eller andre, til fordel for hvem forsikringsaftalen er indgået, og at der ikke efter bestemmelserne sker en delegation af ansvaret for at træffe beslutninger om økonomisk intervention til private erhvervsdrivende.

- 14 Heraf følger, at retsforskrifter som de i hovedsagen omhandlede ikke falder ind under de kategorier af statslige forskrifter, som efter Domstolens praksis svækker den tilsigtede virkning af traktatens artikel 3, litra f), artikel 5, stk. 2, og artikel 85.
- 15 De af den nationale ret forelagte spørgsmål må herefter besvares med, at EØF-traktatens artikel 3, litra f), artikel 5, stk. 2, og artikel 85 ikke er til hinder for, at statslige retsforskrifter forbyder forsikringsselskaber — uanset om de samarbejder med forsikringsformidlere — samt forsikringsformidlere at indrømme forsikringstagerne eller andre, til fordel for hvem en forsikringsaftale indgås, økonomiske fordele, når enhver sammenhæng med en adfærd fra virksomheders side, der er omfattet af traktatens artikel 85, stk. 1, kan udelukkes.

Sagens omkostninger

- 16 De udgifter, der er afholdt af den belgiske, den danske, den tyske, den græske, den spanske og den franske regering, Irland, den italienske, den nederlandske og den portugisiske regering samt af Det Forenede Kongerige og af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende det spørgsmål, der er forelagt af Arrondissementsrechtbank Arnhem ved kendelse af 5. september 1991, for ret:

EØF-traktatens artikel 3, litra f), artikel 5, stk. 2, og artikel 85 er ikke til hinder for, at statslige retsforskrifter forbyder forsikringsselskaber — uanset om de

samarbejder med forsikringsformidlere — samt forsikringsformidlere at indrømme forsikringstagerne eller andre, til fordel for hvem en forsikringsaftale indgås, økonomiske fordele, når enhver sammenhæng med en adfærd fra virksomheders side, der er omfattet af traktatens artikel 85, stk. 1, kan udelukkes.

Due	Mancini	Moitinho de Almeida	Diez de Velasco	
Edward	Kakouris	Joliet	Schockweiler	Rodríguez Iglesias
Grévisse	Zuleeg	Kapteyn	Murray	

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 17. november 1993.

J.-G. Giraud

Justitssekretær

O. Due

Præsident